

● KALITIM

● Kalıtımla ilgili kavramlar

Karakter: Canlılarda bulunan kalıtılabilir her bir özelliğe denir.

Özellik: Her bir karakterin farklı tipine denir.

✓ Örnek

Göz rengi karakter; mavi göz, kahverengi göz özelliğidir.

► Özelliklerden bazıları yalnız kalıtım etkisiyle oluşurken, bazıları çevreden etkilenir.

a) Yalnız kalıtım etkisiyle oluşan karakterler

- Göz rengi
- Dil yuvarlama-yuvarlayamama
- Saç rengi
- Kulak memesinin yapışık - ayrı olması
- Kan grupları
- İnsanlarda cinsiyet

b) Kalıtım + Çevre etkisiyle oluşan karakterler

- Boy uzunluğu
- Kilo

Gen: Bir karakterin oluşumundan sorumlu, ortalama 1000 - 1500 nükleotitten oluşan DNA bölümüdür.

✓ Örnek

Göz rengi, saç rengi geni

Alel gen: Biri anneden diğeri babadan gelen, aynı karakterin oluşumundan sorumlu genlerdir.

✓ Örnek

Koyu renk ten geni (A), açık renk ten geni (a)

Lokus: Genlerin kromozom üzerindeki konumudur.

Homozigot (arı, saf) döl: Anneden ve babadan gelen alel genlerin aynı özellikte olmasıdır.

✓ Örnek

AA, BB, cc, dd

Heterozigot (melez = hibrit) döl: Bir bireydeki alel genlerin farklı özellikte olmasıdır.

✓ Örnek

Aa, Bb, Cc

Dominant (Baskın) gen: Etkisini her durumda gösterebilen gendir.

Büyük harfle gösterilir.

✓ Örnek

A, B, C AA → A Aa → A

Resesif (çekinik) gen: Sadece homozigot durumda etkisini gösterebilir. Küçük harfle gösterilir.

✓ Örnek

a, b, c aa → a

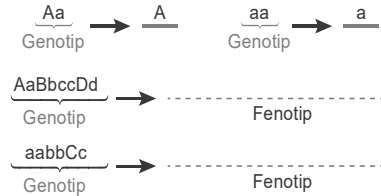
Genotip: Bir bireydeki genlerin tümüdür.

2n canlılarda iki harfle → Aa } gösterilir.
n canlılarda tek harfle → a

(2n) Kraliçe arı → Aa (n) Erkek arı → a

Fenotip: Canlının dış görünüşüdür.

Tek harfle gösterilir.

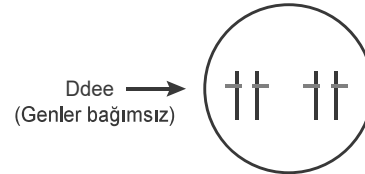

Bağımsız gen: Alel genler ayrı kromozom üzerindedir.

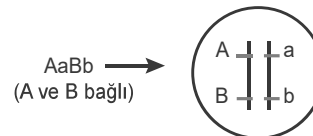
✓ Örnek

Genlerin yerini gösteriniz.

Bağlı gen: Farklı aleller, aynı kromozom üzerindedir.

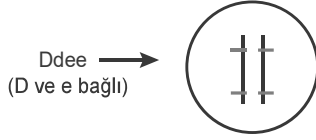
✓ Örnek

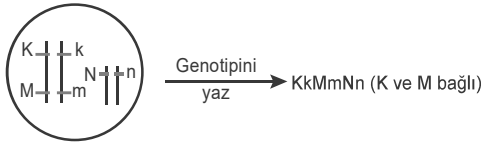
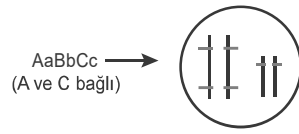
✓ Örnek

Genlerin yerini gösteriniz.

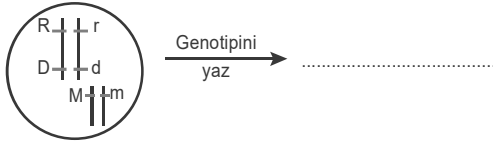

✓ Örnek

Genlerin yerini gösteriniz.

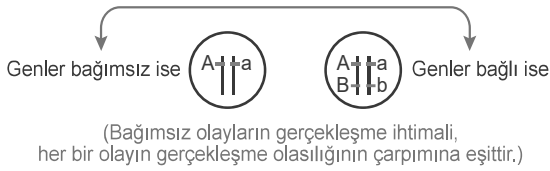

✓ Örnek

● Gamet Çeşidi Bulma

► Gametler mayoz bölünme ile oluşturulur.

● 1. Genler bağımsız ise:

► Gamet çeşidi = 2^n (n=Heterozigot karakter sayısı)

✓ Örnek

AaBb genotipli bir birey kaç çeşit gamet oluşturabilir?

KALITIMIN GENEL İLKELERİ
Kalıtımla İlgili Kavramlar
Hesaplamalar

ÜNİTE
6

Aa Bb → 2 heterozigot → $2^2 = 4$ çeşit gamet

DD Ee → .... heterozigot → $2^{\dots} = \dots$ çeşit gamet

kk mm → .... heterozigot → $2^{\dots} = \dots$ çeşit gamet

✓ Örnek

KKLLMmNn genotipli bir bireyin KLMn gametini oluşturma olasılığı?

KK LL Mm Nn
↓ ↓ ↓ ↓
K L M n
1. 1. 1/2. 1/2 = 1/4

✓ Örnek

aabbccdd genotipli bir bireyin abcd gametini oluşturma olasılığı?

aa bb cc dd
↓ ↓ ↓ ↓
a b c d
1. 1. 1. 1. = 1

✓ Örnek

DdEEff genotipli bir bireyin Def gametini oluşturma olasılığı = ?

Dd EE ff
↓ ↓ ↓
..... = ...

✓ Örnek

Pp rr Ss genotipli birey pRs gametini oluşturma ihtimali = ?

Pp rr Ss
↓ ↓ ↓
..... = ...

● 2. Genler Bağlı İse

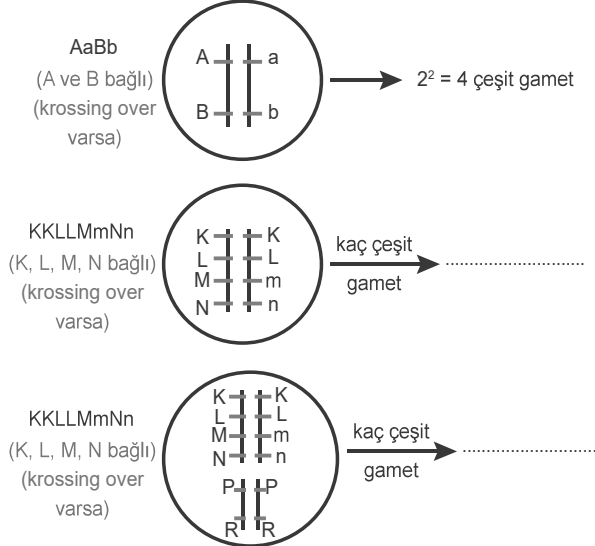
Krossing over varsa

Krossing over yoksa

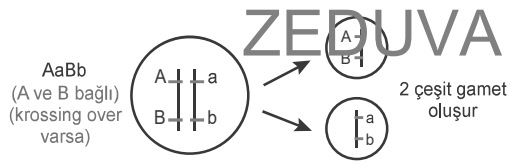
Krossing over varsa: Bağımsız genlerde olduğu gibi 2^n formülü kullanılır.

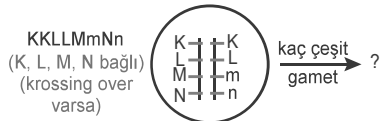
Örnek

Krossing over yoksa: Genler krossing over ile yer değiştirmeye için çeşitlilik daha az olur.

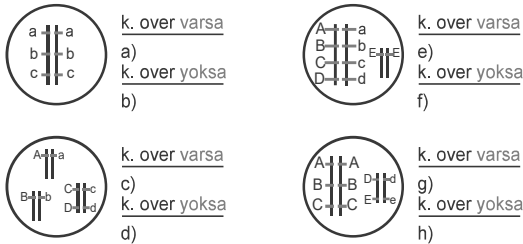

Örnek

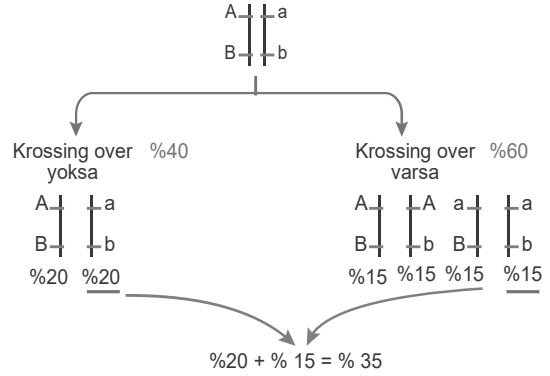

Örnek

Gamet çeşidi sayısını bulalım.

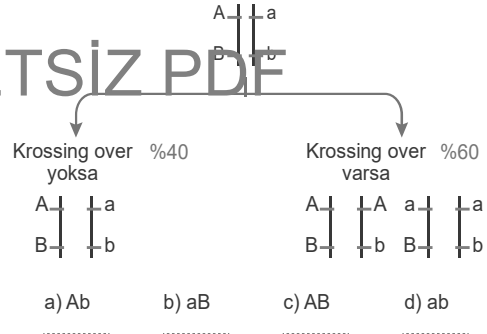
► Genler bağlı ve krossing over yüzdesi verildiğinde AaBb genotipli bir bireyde ab gametinin oluşma olasılığı kaçtır? (A ve B bağlı, krossing over oranı % 60)

Örnek

AaBb genotipli bir bireyde;

a) Ab b) aB c) AB d) ab gametlerinin oluşma olasılığı kaçtır? (A ve B bağlı, krossing over oranı % 40)

Mendel Genetiği

- Kalıtımın temellerini Gregor Mendel atmıştır.
- Mendel'in bezelyelerle çalışmasının nedenleri;
  - Kolay yetiştirilmesi
  - Kısa sürede döl vermesi (kendi kendine tozlaşabilen)
  - Hermafrodit yapıda çiçeklerinin olması
  - Dışarıdan gözlenebilen özellik sayısının fazla olması
  - Bir yapı ve organla ilgili birden fazla karakter taşıması (Sarı, yeşil bezelye, Düzgün, buruşuk tohum)

Mendel Yasaları

- Karakterlerin yeni nesillere aktarılmasını sağlayan kalıtsal birimler (gen) vardır.